

Zkušenosti a požadavky dohledu ČNB na interní audit ve světě financí

Vladimír Tomšík

Konference interních auditorů z finanční oblasti
Český institut interních auditorů

Kongresové centrum ČNB, Praha
4. prosince 2015

- **Role interního auditora pod vlivem regulatorní úpravy**
- **Praktické poznatky z výkonu dohledu**
 - **srovnání jednotlivých sektorů**
 - **nedostatky v činnosti IA**

1. Role interního auditora (nejen) pod vlivem regulace EU/ČNB

CRD IV a CRR (banky, spořitelní a úvěrní družstva, obchodníci s CP)

Capital Requirements Directive - směrnice Evropského parlamentu a Rady 2013/36/EU (Směrnice **CRD IV**)

- transponována do ZOB, ZSUD a ZPKT

Capital Requirements Regulation - nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 575/2013 (Nařízení **CRR**) o obezřetnostních požadavcích na úvěrové instituce a investiční podniky

- klíčové předpisy sektoru úvěrových institucí, které částečně upravují výkon činnosti nebankovních obchodníků s cennými papíry

Zlepšení vnímání a řízení rizik ve finančních institucích

Dosažení větší stability finančního sektoru a odolnosti vůči vlivům finanční krize

Zlepšení transparentnosti podnikání a informování navenek

Směrnice i Nařízení jsou výsledkem opatření, která byla přijata k posílení finančního systému, posílení regulace bankovního sektoru a která byla promítnuta do výstupu Basilejského výboru pro bankovní dohled (koncept Basel III).

Požadavky CRD IV jsou dále zakomponovány ve Vyhlášece ČNB č. 163/2014 Sb., která je rovněž provázána s přímo účinným nařízením CRR.

- Oblast IA je ve vyhlášece detailněji upravena zejména v § 49 a přílohou č. 8

Poslání a role interního auditu se významně nemění,

byla provedena dílčí doplnění k potvrzení některých priorit, např.

- klíčový důraz na rizika (a jejich řízení),
- poskytování jasných doporučení příslušné úrovni řízení,
- odpovídající kvalita a přidaná hodnota, i při outsourcingu IA,

avšak rozsah regulatorních požadavků ovlivňuje hloubku a kvalitu dodávaného ujištění o funkčnosti procesů.

Činnosti interního auditu finanční instituce v oblasti ověřování souladu s regulací

Interní audit je mimo jiné povinen ověřovat celkový soulad s regulací, a to nejen v oblastech, kde je jeho role explicitně zmíněna.

Nařízení CRR stanovuje výslovné požadavky pro interní audit na pravidelné ověřování podmínek souladu s regulací v těchto základních oblastech:

- **Požadavky na interní modely - úvěrové riziko, riziko tržní a operační riziko**

Interní audit je povinen pravidelně alespoň jednou ročně ověřit funkčnost a procesy nastavení interních ratingových systémů a jejich soulad s regulací dle CRR/CRD IV – zejména články 191 (IRB); čl. 321 (operační riziko); čl. 368(1)(g) tržní riziko

EBA zveřejnila návrh technických standardů k interním modelům IRB, kde jsou rovněž upřesněny požadavky na interní audit

<http://www.eba.europa.eu/regulation-and-policy/credit-risk/regulatory-technical-standards-on-assessment-methodology-for-irb-approach>

ČNB se přiklání k návrhu standardu, který dává IA jistou flexibilitu pro provedení komplexního auditu přístupu IRB a tedy striktně netrvá na roční lhůtě pro provedení komplexního auditu dané oblasti.

Některé další povinnosti IA podle CRR:

- **Obezřetnost oceňování pozic v oblasti finančních instrumentů**

Interní audit je povinen pravidelně ověřovat existenci a rozvoj metodiky pro procesy oceňování a její uplatňování
CRR, článek 105 a navazující Technický standard

- **Definice za zařazování instrumentů do obchodního portfolia**

Interní audit je povinen pravidelně alespoň jednou ročně ověřit uplatňované postupy, metodiku v oblasti a správnost zařazování instrumentů
CRR, článek 104

Právní režim pro pojišťovny a zajišťovny

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/138/ES (**koncept Solvency II**) byla transponována **do novely Zákona č. 277/2009 Sb., o pojišťovnictví** (aktuálně v legislativním procesu)

- některá ustanovení bude obsahovat jeho prováděcí „obezřetnostní“ vyhláška, která nahradí současnou vyhlášku č. 434/2009 Sb.

Pojišťovny/zajišťovny řadu aspektů Solvency II již aplikují, nutná je však zvýšená pozornost pro dosažení souladu s novou regulací.

V konceptu Solvency II je **interní audit**, jako součást řídicího a kontrolního systému, **jednou z klíčových funkcí**. Při plánování činnosti IA kladen důraz na uplatňování rizikového pohledu.

Požadavky na funkci interního auditu pojišťovny (analogie s úvěrovou institucí)

- Zřízení účinné funkce interního auditu, jejíž součástí je hodnocení, zda systém vnitřní kontroly a další prvky ŘKS jsou vhodné a efektivní
IA = třetí linie obrany (1 linie = sebekontrola, kontrola 4 očí; 2 linie = účinná funkce compliance a funkce řízení rizik).
- Funkce IA je objektivní a nezávislá na provozních funkcích.
- Při sestavování plánu činnosti je výchozím faktorem rizikový pohled.
- Oznamuje veškerá zjištění a doporučení IA správnému, řídícímu nebo kontrolnímu orgánu, který stanoví, jaká opatření budou přijata.
- IA ověří, zda byla tato opatření provedena.

Dopad regulatorních požadavků do činnosti interního auditu ve finanční instituci

- Významná role interních auditorů v podpoře rozvoje procesů na podporu kontrolního prostředí napříč institucí.
- Vysoké nároky na odbornost auditorů při ověřování sofistikovaných modelů a metod pro řízení rizik zejména v oblasti ratingových modelů a modelů pro řízení kapitálu.
- Tlak na vysokou kvalifikovanost a dostatečné kapacity na provádění auditů (včetně auditů regulatorních).
- Poskytnutí odpovídajících a adekvátně detailních rozvojových školení v oblasti pravidel CRD IV, CRR, Solvency II a souvisejících technických standardů

2. Praktické poznatky z výkonu dohledu

- I. Srovnání interního auditu v bankách a ostatních sektorech
- II. Nedostatky v interním auditu

I. Interní audit v bankách a ostatních sektorech

Přetrvávající mezisektorové odlišnosti při zajišťování funkce IA

banky ** pojišťovny ** družstevní záložny ** subjekty kapitálového trhu

IA v bankách

- Průběžné zvyšování poskytování „přidané hodnoty“, hodnotících názorů, doporučení, včetně informování o rizicích, kterým je nutné věnovat zvýšenou pozornost.
- Zvyšování odbornosti provedených auditů (útvary IA tvoří stále více specializovaní pracovníci, více využíván outsourcing).
- Zvyšující se role IA jako konzultanta, čímž se IA stává partnerem nejvyššího vedení.

Zvyšující se nároky kladené na IA banky mj. souvisejí:

- se složitějšími produkty a významnou rolí IA v ověřování pokročilejších přístupů řízení rizik a ICAAP.....,
- se zvyšováním množství regulatorních požadavků při zároveň volnější principle-based regulaci,
- s rostoucí dynamikou vývoje IS/IT (kybernetické hrozby, cloud computing),
- s očekávaným proaktivním přístupem při identifikaci nových příležitostí ke snížení nákladů organizace (digitalizace dokumentů) nebo zefektivnění postupů.

IA v bankách obvykle: nezávislý, důvěryhodný, uznávaný, viditelný, multifunční, s potřebnou kvalifikací/znalostmi

IA v ostatních sektorech (DZ, pojišťovny, subjekty KT)

- Formálnější pojetí IA.
- Funkce IA je zajišťována
 - pouze jedním pracovníkem (DZ, pojišťovny, subjekty KT),
 - IA plně outsourcován
 - do některých auditů zapojen externí specialista.
- Nižší podpora IA ze strany vedení daného subjektu.
- Nedostatek odborných znalostí a zkušeností (malé subjekty KT).
- Charakter činnosti IA spíše kontrolní nebo zaměřený na dodržování směrnic.

II. Nedostatky v činnosti IA, která obvykle ČNB nachází při své dohledové činnosti

Nedostatky v IA jsou ČNB identifikovány na základě:

1. Běžné dohledové činnosti off- site
 2. Přímo zaměřených kontrol na místě na útvar IA a/nebo
 3. Poznatků získaných z posouzení fungování klíčových procesů a rizik instituce (dle zaměření kontroly na místě)
- ve všech případech má ČNB k dispozici auditní zprávy týkající se dané oblasti/procesu

Při kontrole na místě hlavních rizik a procesů ve finanční instituci (poskytování úvěrů, obchodování na finančních trzích apod.) kontrolní tým porovnává výstupy IA vs. zjištění ČNB:

- Obdobné závěry jako zjištění ČNB
- Dílčí nedostatky v auditních zprávách ➤ detailnější diskuze s IA
- Závažná rozdílnost zjištění nebo auditní šetření v dané oblasti (dosud) nebylo provedeno ➤ následné hloubkové zaměření na činnost IA:
 - plánovací proces (analýza rizik)
 - plán (roční/strategický, audit universum)
 - kapacita a kvalifikace IA
 - pozice IA v organizaci, podpora vedení, apod.

Obvyklé identifikované nedostatky

Organizační

- Nejasný účel IA v organizaci (očekávání zainteresovaných stran)
- Kapacitní poddimenzovanost (případně ambiciózní plán)
- Nezajištění vhodné kontroly, která by nedostatky v IA odhalila
 - vč. sebehodnocení (příp. hodnocení dané zakázky protistranou) nebo zajištění externího hodnocení kvality IA
- Nedostatečný rozpočet (sw vybavení, vzdělávání)
- Nezajištění adekvátních pravomocí a nezávislosti IA
 - vč. odměňování IA nebo pověření dalšími výkonnými činnostmi

Odborné nedostatky

- Nedostatky v systému hodnocení rizik a sestavování plánu IA
- Nedostatečný a/nebo nesprávný (nereprezentativní) vzorek (např. u kreditního rizika nebo při auditu likvidace pojistných událostí pojišťovny)
- Neprovedení auditů některých (rizikových) oblastí, případně oblast není předmětem samostatného auditu, ale okrajovou součástí auditů jiných oblastí (např. oblast AML/CFT)
- Nedostatečná hloubka a komplexnost některých auditů
- Formálnost některých auditů (např. typicky audity SVSK/ICAAP - zaměření a hodnocení úpravy SVSK v interních předpisech a rozsahu jeho zveřejňování, nikoliv z hlediska jeho věcného obsahu)
- Nerekonstruovatelnost provedených prací (chybějící auditní stopa)

Nedostatky zpráv

- Formálnost a neúplnost zpráv
 - ⇒ z důvodu nízkých znalostí IA nebo z důvodu nedostatečné nezávislosti úsudku IA (např. oblast odměňování)
- Nesprávné či nejednoznačné zhodnocení auditované oblasti a rizik
 - ⇒ nedostatečné či pozdní informace poskytované orgánům banky

Ověřování plnění nápravných opatření

- Nedostatečné ověřování plnění doporučení
- Nejasné či nezávazné termíny
- Při outsourcingu dané oblasti – problematická kontrola plnění nápravných opatření (např. oblast IT, z důvodu nedostatečné kvalifikace IA)

Děkuji za pozornost

Česká národní banka
Na Příkopě 28
115 03 Praha 1

Vladimir.Tomsik@cnb.cz

